

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ τοῦ ἀμοιβαίου ἐμπορίου τῶν ἔθνων.

§. 21. Γενικὴ τῶν ἔθνων ἐνοχὴ τοῦ νὰ ἐμπορεύωνται ἀναμεταξύ των.

“Ολοὶ οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ εὐρίσκωσιν ἐπὶ τῆς γῆς τὰ πράγματα, τῶν ὁποίων ἔχουσι χρεῖαν· ἐν ὕσῳ διήρκεσεν ἡ ἀρχαία κοινότης τῶν πραγμάτων, αὐτοὶ τὰ ἐλάμβανον ὅπου καὶ ἂν τὰ εὕρισκον, φθάνει νὰ μὴ τὰ εἶχε προκαταλάβει ἄλλος διὰ χρῆσίν του. Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς δεσποτείας καὶ τῆς ιδιοκτησίας δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοὺς ὑξερῆσῃ τὸ οὐσιῶδες τοῦτο δικαίωμα· καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ αὐτὴ εἰμὴ καθόσον μένει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τρόπος νὰ προμηθευθῶσιν ὅσα τοὺς εἶναι χρήσιμα ἢ ἀναγκαῖα. Ὁ τρόπος οὗτος εἶναι τὸ ἐμπόριον, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται ἀκόμη κάθε ἄνθρωπος νὰ εὐχαρισῆσῃ τὰς χρεῖας του. Καθότι ἀφ’ οὗ τὰ πράγματα ὑπετάχθησαν εἰς τὴν ιδιοκτησίαν, δὲν ἠμπορεῖ τις πλέον νὰ τὰ ἐξουσιάσῃ χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ιδιοκτήτου, μήτε νὰ τὰ ἀπολαύσῃ ἐν γένει χωρὶς ἀντιμισθίαν, ἀλλὰ καθεὶς δύναται νὰ τὰ ἀγοράσῃ, ἢ νὰ τὰ ἀνταλλάξῃ μὲ ἄλλα ἀντίτιμα πράγματα. Ἐνέχονται λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἐνεργῶσι τοῦτο τὸ ἐμπόριον ἀνάμεσόν των, διὰ νὰ μὴν ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τῆς φύσεως· καὶ ἡ ἐνοχὴ αὕτη ἀποβλέπει ἐπίσης δλόκληρα τὰ ἔθνη, ἢ τὰς πολιτείας. Ἡ φύσις δὲν γεννᾷ εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅλα τὰ ἀναγκαῖα· ἄλλος τόπος ἔχει σῖτον ἀφθονον, ἄλλος βοσκὰς καὶ ζῶα, ἄλλος ξυλικὴν, μέταλλα, κτλ. Ἄν ὅλοι αὐτοὶ οἱ τόποι ἐμπορεύωνται ἀναμεταξύ των, καθὼς τὸ ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ἀνθρωπότης, κἀνεὶς δὲν θέλει σερηθῇ τὰ χρήσιμα ἢ ἀναγκαῖα πράγματα, καὶ θέλουσιν ἐκπληρωθῇ οἱ σκοποὶ τῆς κοινῆς μητρὸς τῶν ἀνθρώπων, τῆς φύσεως. Ἄς προσθέσωμεν, ὅτι ἄλλος τόπος εἶναι ἐπιτηδείότερος δι’ ἄλλο εἶδος προϊόντων, καὶ ἄλλος διὰ ἄλλο· ὅταν ἐνεργῆται τὸ ἐμπόριον, ἕκαστος λαὸς, ὡν βέβαιος, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ προμηθευθῇ ὅ, τι τῷ λείπει, μεταχειρίζεται τὴν γῆν καὶ τὸ ἐργόχειρόν του κατὰ τὸν πλέον ἐπωφελεῖ τρῶ-

πον, καὶ οὕτω κερδίζει τὸ ἀνθρώπινον γένος. Τοιαῦται εἶναι αἱ βάσεις τῆς γενικῆς ἐνοχῆς, εἰς ἣν εὐρίσκονται τὰ ἔθνη νὰ ἐμπορεύωνται ἀναμεταξύ των.

§. 22. Ὅφείλουσι νὰ βοηθῶσι τὸ ἐμπόριον.

Ἐκαστον λοιπὸν ἔθνος ὀφείλει ὄχι μόνον νὰ ἐνεργῇ τοῦτο τὸ ἐμπόριον, καθόσον δύναται, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ βοηθῇ καὶ προσχτεύῃ. Ἡ φροντίς τῶν δημοσίων ὁδῶν, ἡ ἀσφάλεια τῶν ὁδοιπόρων, ἡ σύστασις τῶν λιμένων, τῶν συνήθων καὶ τῶν ἐκτάκτων ἀγορῶν, συμβάλλουσιν ὅλα εἰς τοῦτο τὸ τέλος· καὶ ἂν αὐτὰ ἀναγκαιοῦσιν ἐξοδα, ἢ ἢμπορεῖ νὰ ἀποζημιωθῇ ἢ παλιτεία διὰ τῶν δικαιωμάτων τοῦ περάσματος, καὶ ἄλλων παρομοίων.

§. 23. Περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐλευθερία εἶναι εἰς ἄκρον βοηθητικὴ τοῦ ἐμπορίου, ἐνέχεται καθὲρ ἔθνος νὰ τὴν διατηρῇ, ὅσον εἶναι δυνατόν, καὶ νὰ μὴ τὴν στενοχωρῇ, ἢ περιορίσῃ, χωρὶς ἀνάγκην. Ἐκεῖνα τὰ προνόμια λοιπὸν, ἐκεῖνα τὰ ἰδιαίτερα δικαιώματα, τὰ τὸσον ἐνόχλητικά εἰς τὸ ἐμπόριον, τὰ ὅποια ἐξερεώθησαν εἰς διάφορα μέρη, εἶναι ἀξιοκατάκριτα, ἂν δὲν ἐπισηρίζωνται εἰς λόγους σημαντικωτάτους ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

§. 24. Ὅλα τὰ ἔθνη ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐμπορεύεσθαι.

Ἐκαστον ἔθνος, δυνάμει τῆς φυσικῆς του ἐλευθερίας, ἢμπορεῖ νὰ ἐμπορεύεται μὲ ὅσους συγκατατεθῶσιν. εἰς τοῦτο· καὶ ὅποιος ἐπιχειρισθῇ νὰ τὸ παρενοχλήσῃ εἰς πῆν ἐνέργειαν τοῦ δικαιώματός του, τὸ ἀδικεῖ. Ὅταν αἱ δυνάμεις τῶν Πορτογάλλων ἤκμαζον εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, αὐτοὶ ἠθέλησαν νὰ ἀπαγορεύωσιν εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη τῆς Εὐρώπης νὰ συμμετέχωσι τούτου τοῦ ἐμπορίου· ἀλλ' ὅλοι ἐχλεύασαν τὴν τὸσον ἀδικὸν καὶ φαντασιώδη ταύτην ἀξίωσιν, καὶ αἱ βίαιαι πράξεις, δι' ὧν αὐτοὶ ἐζήτουν νὰ ὑποσηρίξωσι τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην, ἐθεωρήθησαν ἀπὸ ὅλους συμφώνως ὡς νόμιμοι αἰτίαι πολέμου. Τοῦτο τὸ κοινὸν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη δικαίωμα ἀναγνωρίζεται ἐν γένει σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου.

§. 25. Ἔργον ἑκάστου εἶναι νὰ κρίνῃ ἂν ᾖναι εἰς κατὰ-
 ρασιν νὰ ἐμπορευέται.

Ἀλλὰ μολονότι ἕκαστον ἔθνος ἐνέχεται ἐν γένει νὰ ἐνεργῇ τὸ ἐμπόριον μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐμπορευέται μὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συγκατατίθενται εἰς τοῦτο, πρέπει πάλιν νὰ ἀποφεύγῃ τὸ ὅπωςδήποτε ἐπιζήμιον ἢ ἐπικίνδυνον εἰς τὴν ἐπακράτειάν του ἐμπόριον. Καὶ ἐπειδὴ τὰ πρὸς ἑαυτὸν καθήκοντα εἶναι ἀνώτερα τῶν πρὸς τοὺς ἄλλους, τὸ ἔθνος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀκαλουθήσῃ κατὰ τοῦτο ὁποῖα μέτρα ἤθελε κρίνει ὠφελιμώτερα. Εἶδομεν προλιβόντως, ὅτι εἶναι ἔργον ἑκάστου ἔθνους νὰ σκεφθῇ, ἂν τῷ συμφέρῃ ἢ ὄχι νὰ κάμῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἐμπόριον. ἐπομένως αὐτὸ θέλει δεχθῆ ἢ ἀποποιηθῆ τὸ ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον τῷ προβάλλουσιν οἱ ξένοι, χωρὶς αὐτοὶ νὰ δύνανται νὰ προσκλαυθῶσιν ὅτι τοὺς ἀδικεῖ, ἢ νὰ τῷ ζητήσωσι τὰς αἰτίας, δι' ἃς κρίνει νὰ πράττῃ οὕτως, ἔτι ὀλιγώτερον δὲ νὰ τὸ ἀναγκάσωσι. Τὸ ἔθνος εἶναι ἐλεύθερον εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων του, καὶ δὲν χρεώσῃ νὰ δώσῃ περὶ αὐτῆς λόγον εἰς κανένα. Ἡ ἐνοχὴ τοῦ ἐμπορευέσθαι μετὰ τῶν ἄλλων εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἀτελής (προηγούμε. §. 17), καὶ δὲν τοῖς δίδει, εἰ μὴ ἀτελὲς δικαίωμα. παύσει δὲ ὀλότελα, ὅταν τὸ ἐμπόριον ἤθελεν εἶσθαι ἐπιζήμιον.

§. 26. Ἀνάγκη νὰ γίνωνται συνθήκαι ἐμπορίου.

Ἐπειδὴ ἕκαστον ἔθνος ἐνέχεται νὰ ἐμπορευέται μετὰ τῶν ἄλλων, καθόσον μόνον δύναται νὰ τὸ κάμῃ χωρὶς νὰ παραμελήσῃ πρὸς ἑαυτὸ καθήκοντά του, εἰς τρόπον ὡς εἰς πᾶσαν πολιτείαν ἰδιαιτέρως ἀνήκει νὰ ἀποφασίσῃ τί δύναται, καὶ τί ὀφείλει κατὰ τοῦτο νὰ κάμῃ εἰς τὰς διαφόρους περιπτώσεις, ἔπεται ὅτι δὲν μένει ἄλλο εἰς τὰ ἔθνη; εἰ μὴ ἐν γένει μόνον ἢ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου, καὶ δικαίωμα ἀτελὲς τοῦ ἐμπορευέσθαι, ὑποκείμενον εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἄλλων, δηλ. τελεία ὡς πρὸς τοῦτο ἀβεβαιότης. Ἄν λοιπὸν ἐπιθυμῶσι τὰ ἔθνη νὰ σερεώσωσιν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον συμφωνίας ὠρισμένας καὶ σαθεράς, πρέπει νὰ τὸ κάμωσι διὰ συνθηκῶν.

§. 27. Γενικὸς κανὼν τῶν συνθηκῶν.

Ἐπειδὴ ἕκαστον ἔθνος εἶναι ἀπολύτως ἐλεύθερον νὰ πράξῃ ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον ὅ, τι τῷ εἶναι ὠφελιμώτερον καὶ σωτηριωδέστερον,

δύναται νὰ κάμῃ ὡς πρὸς τοῦτο ὁποῖας ἤθελε κρίνει συνθήκας, χωρὶς νὰ ἔχῃσι τὰ ἄλλα τὸ δικαίωμα νὰ συγχυσθῶσι, φθάνει μόνον αἱ συνθήκαι αὗται νὰ μὴ προσβάλλωσι τὰ τέλεια δικαιώματά των. Ἐὰν, διὰ τῶν ὁποίων κάμνει ὑποσχέσεων, τὸ ἔθνος ἐξαιρῆται, χωρὶς ἀνάγκην, καὶ χωρὶς ἰσχυροὺς λόγους, ἀπὸ τὸ νὰ συντρέξῃ εἰς τὸ γενικὸν μεταξὺ τῶν λαῶν ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ὑπαγορεύει, ἀμαρτάνει κατὰ τῶν καθηκόντων του. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ μόνον ἀνήκει νὰ κρίνῃ περὶ τούτου, ὀφείλουσιν οἱ ἄλλοι νὰ τὸ ὑποφέρωσι, σεβόμενοι τὴν φυσικὴν του ἐλευθερίαν, καὶ μάλιστα νὰ ὑποθέσωσιν, ὅτι τὸ κάμνει μὲ δικαίους λόγους. Πᾶσα συνθήκη ἄρα, ἡ ὁποία δὲν προσβάλλει τὸ τέλειον δικαίωμα τῶν ἄλλων, συγχωρεῖται μεταξὺ τῶν ἔθνων, καὶ κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσίν της· ἐκείνη δὲ μόνη ἡ συνθήκη εἶναι νόμιμος καὶ κατ' ἑαυτὴν ἀξιόπαινος, ἡ ὁποία εὐλαβεῖται τὸ γενικὸν συμφέρον, κατ' ὅσον εἶναι δυνατόν.

§ 28. Καθῆκον τῶν ἔθνων, τὰ ὁποῖα κάμνουσι τοιαύτας συνθήκας.

Ἐπειδὴ αἱ ρηταὶ ὑποσχέσεις τῶν συναλλαττόντων μερῶν ὀφείλουσι νὰ εἶναι ἀπαραβίαστοι, ἕκαστον ἔθνος συνετὸν καὶ ἐνάρετον θέλει ἐξετάσει καὶ ζυγίσει κατ' ἀκρίβειαν τὴν συνθήκην, τὴν ὁποῖαν σκοπεύει νὰ ἀποφασίσῃ, καὶ θέλει προφυλάττεται μήπως ὑποχρεωθῇ ἐναντίον τῶν πρὸς ἑαυτὸ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καθηκόντων του.

§ 29. Συνθήκαι παντοτειναὶ, πρόσκαιροι καὶ κατ' ἀρέσκειαν.

Δύνανται τὰ ἔθνη νὰ καταχωρήσωσιν εἰς τὰς συνθήκας των ὁποῖας αἰρέσεις καὶ συμφωνίας θελήσωσι, καὶ νὰ τὰς κάμωσι παντοτεινάς, πρόσκαιρους, ἢ ἐξαρτωμένας ἀπὸ τινα περιστατικά. Τὸ φρονιμώτερον ὁμῶς εἶναι νὰ μὴν ὑποχρεωθῇ τις διὰ πάντοτε, καθότι, ἐνδέχονται νὰ γεννηθῶσιν ἀκολούθως περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ κατασῆσωσι τὴν συνθήκην φορτικὴν πολλὰ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ συναλλάξαντα μέρη. Ἡμπορεῖ περιπλέον τὸ ἔθνος νὰ μὴ παραχωρήσῃ διὰ τῆς συνθήκης, εἰ μὴ δικαίωμα ἀβέβχιον, ἐπιφυλαττόμενον τὴν ἐλευθερίαν νὰ τὸ ἀναιρέσῃ, ὅταν θέλῃ. Εἶδομεν ἤδη, ὅτι μία ἀπλή ἄδεια, ἢ πολυχρόνιος χρῆσις, δὲν προάγει δικαίωμα τέλειον ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου· καὶ ἐπομένως αὐτὰ τὰ δύο δὲν πρέπει νὰ

συγγέωνται με τὰς συνθήκας, μήτε με αὐτὰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι δὲν δίδουσιν, εἰ μὴ δικαίωμα ἀβέβαιον.

§. 30. Δὲν ἔμπορεῖ τίποτε νὰ παραχωρηθῆ πρὸς τρίτον τινὰ ἐναντίον τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς τὴν συνθήκην.

"Αμα τὸ ἔθνος ὑποχρεωθῆ διὰ συνθήκης, δὲν ἔχει πλέον τὸ ἐλεύθερον νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἄλλους, ἐναντίον τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς τὴν συνθήκην, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἤθελε τοῖς παραχώρησῃ συμφώνως με τὰ καθήκοντα τῆς ἀνθρωπότητος ἢ με τὴν γενικὴν τῶν ἔθνῶν ἐνοχὴν τοῦ ἐμπορεύεσθαι ἀναμεταξύτων. Καθότι δὲν ὀφείλει νὰ κάμῃ ὑπὲρ τῶν ἄλλων εἰμὴ ὅ,τι εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν του, καὶ ὅταν ἀπαξ ἀφαιρεθῆ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ διαθέτειν περὶ τίνος πράγματος, τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν εἶναι πλέον εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Ἐὰν λοιπὸν συμφωνήσῃ νὰ πωλῆ εἰς ἓν μόνον ἔθνος μερικὰς πραγματείας, ἢ προϊόντα, δὲν δύναται πλέον νὰ τὰς πωλῆσῃ εἰς ἄλλο. Τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ ἂν ὑποχρεωθῆ νὰ μὴν ἀγοράσῃ μερικὰ πράγματα εἰμὴ ἀπὸ αὐτὸ μόνον τὸ ἔθνος.

§. 31. Πῶς συγχωρεῖται εἰς τὸ ἔθνος νὰ ἀφαιρεθῆ διὰ συνθήκης τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορεύεσθαι με ἄλλους λαούς.

"Ἡθελέ τις ἐρωτήσῃ πῶς καὶ εἰς τίνας περιστάσεις συγχωρεῖται εἰς τὸ ἔθνος νὰ κάμῃ ὑποσχέσεις, αἱ ὁποῖαι τὸ ὑσεροῦσι τὸ ἐλεύθερον τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους καθήκοντά του. Ἐπειδὴ τὰ πρὸς ἑαυτὸν καθήκοντα εἶναι ἀνώτερα τῶν πρὸς τοὺς ἄλλους, ἂν τὸ ἔθνος νομίζῃ ὅτι τῷ συμφέρει προφανῶς νὰ κάμῃ τοιοῦτου εἴδους συνθήκην, ἔχει ἀναντιρρήτως τὴν ἐξουσίαν νὰ κάμῃ, τὸσον περισσότερον, καθόσον δι' αὐτῆς δὲν διακόπτεται τὸ γενικὸν τῶν ἔθνῶν ἐμπόριον, ἀλλὰ μεταβαίνει μόνον εἰς ἄλλους εἰς ἓκ τῶν πολλῶν τοῦ ἐμπορίου του κλάδων, ἢ ἐξασφαλίζονται εἰς ἓνα λαὸν πράγματα τῶν ὁποίων αὐτὸς ἔχει χρεῖαν. Ἐάν τι ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὑσερεῖται π. χ. ἄλατος, ἤθελε συμφωνήσῃ με ἄλλο ἔθνος νὰ λαμβάνῃ αὐτόθεν τὸ ἄλας του, ὑποσχόμενον ἀμοιβαίως νὰ πωλῆ πρὸς αὐτὸ μόνον τὸν σῖτον ἢ τὰ ζῶά του, χρειάζεται ἀμφιβολία ὅτι δύναται νὰ κάμῃ τὸσον σωτηριώδη εἰς αὐτὸν συνθήκην; Ὁ σῖτος καὶ τὰ ζῶά του εἶναι τότε πράγματα τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεται διὰ νὰ εὐχαρισήσῃ τὰς χρεῖας του. Ἀλλὰ διὰ τοὺς

λόγους τούς ὁποίους ἀναφέρουμεν εἰς τὸν §. 28, δὲν πρέπει νὰ κάμνωσι τὰ ἔθνη τοιοῦτου εἴδους ὑποσχέσεις χωρὶς βασίμους αἰτίας. Μ' ὅλον ὅπου εἴτε βασιμοὶ εἶναι αἱ αἰτίαι, εἴτε μὴ, ἡ συνθήκη εἶναι ἰσχυρὰ, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη δὲν ἔχουσι δικαίωμα νὰ ἀντισταθῶσι.

§. 32. Δύναται τὸ ἔθνος νὰ περιορίσῃ τὸ ἐμπόριόν του πρὸς ὄφελος ἄλλου.

Καθεὶς εἶναι ἐλεύθερος νὰ παραιτήσῃ τὸ δικαίωμά του, καὶ διὰ τοῦτο ἢμπορεῖ ἕκαστον ἔθνος νὰ περιορίσῃ τὸ ἐμπόριόν του πρὸς ὄφελος ἄλλου ἔθνους, νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ μὴν ἐμπορεύεται εἶδος τι πραγμάτων, ἢ μὲ τὸν δεῖνα τρόπον. Τότε δὲ ἂν αὐτὸ δὲν ἐκπληρῶνῃ τὰς ὑποσχέσεις του, παραβιάζει τὸ τέλειον δικαίωμα τοῦ ἔθνους μετὰ τοῦ ὁποίου ἐσυμφώνησε, καὶ τοῦτο ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν πρέπουσαν ἰκανοποίησιν. Ἡ φυσικὴ τοῦ ἐμπορίου ἐλευθερία δὲν προσβάλλεται ἀπὸ τοιοῦτου εἴδους συνθήκας· καθότι ἡ ἐλευθερία αὕτη ἀπαιτεῖ μόνον νὰ μὴν ἐνοχλῆται κανέν ἔθνος εἰς τὸ δικαίωμα τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ ἐμπορεύεται μὲ ὅσους συγκατατεθῶσιν εἰς τοῦτο· καὶ καθέν εἶναι ἐλεύθερον νὰ κάμη ἰδιαίτερόν τι ἐμπόριον, ἢ ὄχι, καθὼς νομίζει τοῦτο ὠφέλιμον εἰς τὴν πολιτείαν του.

§. 33. Δύναται νὰ οἰκειοποιηθῇ εἶδος τι ἐμπορίου.

Τὰ ἔθνη δὲν ἐνεργοῦσι τὸ ἐμπόριον διὰ νὰ εὐχαρισήσωσι μόνον τὰς χρείας των, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ αὐξήσωσι τὰ πλούτη των. Ὄταν λοιπὸν πρόκηται περὶ κέρδους, εἶναι ἐλεύθερος καθεὶς νὰ συμμεθέξῃ εἰς αὐτό· ὁ ἐπιμελέστερος ὅμως προλαμβάνει νομίμως τοὺς ἄλλους, οἰκειοποιούμενος πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον γίνεται ἰδιοκτησία τοῦ προκαταλαμβάνοντος· ἢμπορεῖ μάλιστα νὰ τὸ ἀσφαλίσῃ ὅλον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅταν ἔχη νόμιμα μέσα τοῦ νὰ τὸ ἰδιοποιηθῇ. Ἐὰν λοιπὸν ἔθνος τι ἐξουσιάζῃ μόνον του μερικὰ πράγματα, δύναται νομίμως ἐν ἄλλο νὰ συμφωνήσῃ διὰ συνθήκης νὰ τὰ ἀγοράζῃ αὐτὸ ἀποκλειστικῶς, διὰ νὰ τὰ πωλῇ εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀδιάφορον εἰς τὰ ἔθνη ἀπὸ τίνος χεῖρας λαμβάνουσι τὰ ἀναγκαῖά των, φθάνει νὰ τοῖς τὰ δίδωσιν εἰς δικαίαν τιμὴν, ἔπεται ὅτι τὸ μονοπωλεῖον τούτου τοῦ ἔθνους δὲ

ἀντιβρίνει εἰς τὰ γενικά καθήκοντα τῆς ἀνθρωπότητος, ὅταν αὐ-
τὸ δὲν ὠφελῆται ἀπὸ τὴν περίστασιν ταύτην, ὥστε νὰ θέσῃ εἰς
τὰς πραγματείας του τιμὴν ἄδικον καὶ παράλογον. Καὶ εἰάν κα-
ταχρᾶται τὴν θέσιν τῶν ἄλλων, ζητῶν ἄμετρα κέρδη, ἀμαρτά-
πει μὲν κατὰ τοῦ φυσικοῦ νόμου, ὑσεροῦν τὰ ἐπίλοιπα ἔθνη ἀπὸ
εὐκολίας ἢ εὐχαρισήσεις, τὰς ὁποίας ἡ φύσις ἐδιώρισε δι' ὅλους
τοὺς ἀνθρώπους, ἢ παραχωροῦν αὐτὰς εἰς τιμὴν ὑπέρογκον· δὲν
τὰ ἀδικεῖ ὅμως, διότι, κατὰ τὸ ἀκριβὲς καὶ ἐξωτερικὸν δίκαιον,
ὁ ἰδιοκτήτης τινος πράγματος εἶναι ἐλεύθερος νὰ τὸ κρατήσῃ,
ἢ νὰ ζητήσῃ δι' αὐτὸ ὁποῖαν τιμὴν θέλῃ. Οὕτως οἱ Ὀλλανδοὶ
εἰκειοποιήθησαν τὸ ἐμπόριον τῆς κανέλλας, δυνάμει συνθήκης με-
τὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Κεϋλάν, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη δὲν δύνανται
νὰ παραπονεθῶσιν, ἐν ὅσῳ αὐτοὶ θέλουσι περιορίζεσθαι εἰς νόμιμα
κέρδη. Ἐάν ὅμως ἐπρόκειτο περὶ πραγμάτων ἀναγκαίων εἰς τὴν
ζωὴν, καὶ εἰάν ὁ μονοπωλητὴς ἤθελε νὰ τοῖς δώσῃ ὑπερβολικὴν
τιμὴν, τὰ ἄλλα ἔθνη ἤθελαν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐνωθῶσιν ὑ-
πὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας των, καὶ τῆς ὠφελείας τῆς ἀνθρωπίνου
κοινωνίας, διὰ νὰ περιορίσωσι τὸν ἄπληστον τοῦτον τύραννον. Τὸ
ἐπὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων δικαίωμα διαφέρει ὅλως διόλου ἀπὸ
ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχουσιν οἱ ἀνθρώποι ἐπὶ τῶν πρὸς εὐαρέσῃσιν ἢ
τέρψιν χρησίμων, τὰ ὁποῖα ἢμπορεῖ τις νὰ μὴν ἀγοράσῃ, ὅταν
ἡ τιμὴ των ἦναι ὑπερβολικὴ. Ἦθελεν εἶσθαι ἄτοπον νὰ κρέμα-
ται ἡ ὑπαρξίς καὶ ἡ σωτηρία τῶν λαῶν ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν, ἢ
τὴν φαντασιώδη θέλησιν ἑνὸς μόνου.

§. 34. Περὶ προξένων.

Ἡ σύστασις τῶν προξένων εἶναι μία τῶν ὠφελιμωτέρων διὰ τὸ
ἐμπόριον. Καλοῦνται δὲ οὕτως ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, εἰς τὰς μεγά-
λας ἐμπορικὰς πόλεις, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς παραθαλασσίους,
εἶναι ἐπιφορτισμένοι νὰ ἐπαγρυπνῶσι διὰ τὴν συντήρησιν τῶν δι-
καιωμάτων καὶ προνομίων τοῦ ἔθνους των, καὶ νὰ διευθετῶσι τὰς
μεταξὺ τῶν ἐμπόρων των ἐνδεχομένας νὰ προκύψωσι δυσκολίας.
Συμφέρει εἰς τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ ἐμπόριον σημαντικὸν εἰς
τινα τόπον, νὰ ἔχῃ ἐκεῖ ἀνθρώπον ἐπιφορτισμένον ταῦτα τὰ χρέη
καὶ ἐπειδὴ ἡ πολιτεία, ἢ ὁποῖα συγχωρεῖ τοῦτο τὸ ἐμπόριον, ἔ-

φείλει επομένως καὶ νὰ τὸ βοηθῇ, πρέπει διὰ τὸν αὐτὸν λόγον νὰ δε-
 χθῇ καὶ τὸν πρόξενον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἢ κατὰ τοῦτο ἐνοχλή της δὲν
 εἶναι ἀπόλυτος, μήτε τελεία, ὅστις θέλει νὰ σείλη πρόξενον, ὁ-
 φείλει νὰ ἀποκτήσῃ τοῦτο τὸ δικαίωμα δι' αὐτῆς τῆς συνθήκης
 τοῦ ἐμπορίου. Ὁ πρόξενος εἶναι ἐπιφορτισμένος τὰς ὑποθέσεις τοῦ
 κυριάρχου του, καὶ λαμβάνει τὰς διαταγὰς του, ὅθεν καὶ διαμέ-
 νει ὑπήκοός του ὑπεύθυνος διὰ τὰς πράξεις του. Αὐτὸς δὲν εἶναι
 ὑπουργὸς δημόσιος (ministre public), καθὼς θέλει ἀποδειχθῆ
 ἀφ' ὅσα μέλλομεν νὰ ἐκθέσωμεν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ὑπουργῶν
 εἰς τὸ Δ'. Βιβλίον μας, επομένως δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀπαιτῇ μήτε
 τὰ προνόμιά των. Μολοντοῦτο, ἐπειδὴ λαμβάνει τὴν ἀποστολήν
 τοῦ ἀπὸ τὸν κυριάρχην του, καὶ παρουσιάζεται ὡς τοιοῦτος εἰς ἐ-
 κείνον, πρὸς τῷ ὁποίῳ διατρίβει, πρέπει νὰ ἀπολαμβάνῃ μέχρι
 τίνος τὴν προστασίαν τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν. Ὁ κυριάρχης, ὅστις
 τὸν δέχεται, ὑποχρεοῦται σιωπηρῶς δι' αὐτὸ τοῦτο, νὰ τῷ πα-
 ρχωρῇ ὅλην τὴν ἀναγκαίαν ἐλευθερίαν καὶ ἀσφάλειαν, διὰ νὰ
 ἐκπληρῶνῃ προσηκόντως τὰ καθήκοντά του, ἀλλέως ἢ παραδοχῇ
 τοῦ προξένου ἢ θελεν εἰσθαι ματαία καὶ φαντασιώδης. Τὰ καθή-
 κοντά του ἀπαιτοῦσιν ἔπειτα νὰ μὴν ᾔναι ὑπήκοος τῆς πολιτείας
 ὅπου διατρίβει· καθότι ἢ θελεν ἀναγκάζεσθαι νὰ ἀκολουθῇ κατὰ
 πάντα τὰς διαταγὰς της, καὶ δὲν ἢ θελεν ἔχει τὸ ἐλεύθερον νὰ
 ἐκπληρῶνῃ τὰ χρεῖα τοῦ ἐπαγγέλματός του. Αὐτὰ μάλιστα φαίνον-
 ται ὅτι ἀπαιτοῦσι νὰ ᾔναι ὁ πρόξενος ἀνεξάρτητος τῆς συνήθους
 ἐγκληματικῆς δικαιοσύνης τοῦ τόπου τῆς διατριβῆς του, εἰς τρό-
 πον ὥστε νὰ μὴν ὑπόκειται εἰς τὸ νὰ ἐνοχληθῇ, ἢ νὰ φυλακισθῇ,
 ἐκτὸς μόνον ἂν αὐτὸς ὁ ἴδιος παραβιάσῃ τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν μὲ
 κάμμίαν μεγάλην παρανομίαν. Ἀγκαλὰ καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ
 προξένου δὲν ᾔναι τόσον ὑψηλὰ, ὥστε νὰ κατασῆσωσι τὸ πρόσωπον
 του ἀπαρβίασον καὶ ἀνεξάρτητον, ὡς εἶναι οἱ δημόσιοι ὑπουρ-
 γοί, ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸς εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασί-
 αν τοῦ κυριάρχου του, καὶ ἐπεφορτίσθη νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῶν συμ-
 φερόντων του, ἂν ἀμαρτήσῃ κατὰ τι, ἢ πρὸς τὸν ἡγεμόνα του ὁ-
 φειλομένη τιμὴ ἀπαιτεῖ νὰ ἐπιστραφῇ πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ παιδευθῇ
 ἀπὸ τὸν ἴδιον. Οὕτω πράττουσιν αἱ πολιτεῖαι, αἱ ὁποῖαι ἐπιθυ-
 μοῦσι νὰ ζῶσιν εἰς καλὴν ἁρμονίαν. Τὸ ἀσφαλές ἐρογ ὅμως μέτρον

εἶναι νὰ προβλεφθῶσιν ὅλα αὐτὰ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ ἐμπορίου. Ὁ Οὐϊκεφόρτ εἰς τὴν περὶ τοῦ Πρέσβεως πραγματείαν του, Βιβλ. Α'. Τμῆμα Ε'., λέγει ὅτι οἱ πρόξενοι δὲν ἀπολαμβάνουσι τὴν προστασίαν τοῦ δικαίου τῶν ἔθνων, καὶ ὅτι ὑπόκεινται εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ τόπου τῆς διατριβῆς των, ὅσον εἰς τὰ πολιτικά, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἐγκληματικά. Τὰ παραδείγματα ὁμῶς, τὰ ὅποια ἀναφέρει, ἀντιβαίνουν εἰς τὴν γνώμην του. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συζημάτων τῶν Ἑνωμένων-Ἐπαρχιῶν, τῶν ὁποίων ὁ πρόξενος εἶχεν ὑβρισθῆ καὶ φυλακισθῆ ἀπὸ τὸν διοικητὴν τοῦ Κάδης, ἐπαρραπονέθησαν εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Μαδρίτου, παρουσιάζοντες τὴν διαγωγὴν τοῦ διοικητοῦ ἐκείνου, ὡς παραβιάσαν τὸ δίκαιον τῶν ἔθνων. Εἰς τοὺς 1634 πάλιν, ὀλίγον ἔλλειψε νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον ἡ πολιτεία τῆς Βενετίας εἰς τὸν Πάπαν Οὐρβανὸν τὸν Α'., ἐξ αἰτίας τῆς βίας, τὴν ὅποιαν ὁ διοικητὴς τοῦ Ἀγκῶνος εἶχεν ἐπιφέρει κατὰ τοῦ Βενετοῦ προξένου. Ὁ διοικητὴς εἶχε κατατρέξει τοῦτον τὸν πρόξενον, τὸν ὁποῖον ὑπέωπτευεν, ὅτι εἶχε δώσει συμβουλὰς ἐπιβλαβεῖς εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ Ἀγκῶνος. Ἐπῆρεν ἔπειτα τὰ κινητὰ καὶ τὰ ἔγγραφα του, τὸν ἐγκάλεσεν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ἔκαμε νὰ καταδικασθῆ κατ' ἐρήμην, καὶ νὰ κηρυχθῆ ἐξόριστος, ἐπὶ προφάσει ὅτι, εἰς καιρὸν ἐπιδημίας, ἔκαμε νὰ ἐκβιάσῃ πραγματείας, ἐναντίον τῶν ὑγειονομικῶν διατάξεων. Ἐκαμε περιπλέον νὰ φυλακίσῃ καὶ τὸν διάδοχον τούτου τοῦ προξένου· ἡ δὲ γερουσία τῆς Βενετίας ἐζήτησεν ἰκανοποίησιν μὲ μεγάλην ἐπιμονήν· καὶ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν ὑπουργῶν τῆς Γαλλίας, οἱ ἑποῖοι ἐφοβοῦντο μήπως κηρυχθῆ ὁ πόλεμος, ὁ Πάπας ὑπεχρέωσε τὸν διοικητὴν τοῦ Ἀγκῶνος νὰ δώσῃ τὴν ἀνήκουσαν ἰκανοποίησιν εἰς τὴν Βενετίαν. Εἰς ἔλλειψιν δὲ συνθηκῶν, τὰ ἔθιμα χρησιμεύουσιν ὡς κανῶν, διὰ παρομοίας περιπτώσεις· καθότι ἐκεῖνος, ὅστις δέχεται τὸν πρόξενον χωρὶς ρητὰς συμφωνίας, ὑποτίθεται ὅτι τὸν δέχεται κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ ἀξίας καὶ ἰσότητος τῶν ἔθνων, καὶ περὶ τίτλων
καὶ ἄλλων σημείων τιμῆς.

§. 35. Περὶ ἀξίας τῶν ἔθνων, ἢ τῶν αὐτονόμων πολιτειῶν.

Ἐκαστον ἔθνος, ἐκώστα κυριαρχικὴ καὶ ἀνεξάρτητος πολιτεία, πρέπει νὰ ἀπολαμβάνῃ τιμὴν καὶ σέβας, διότι παρουσιάζεται ἀμέσως εἰς τὴν μεγάλην κοινωνίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ κάμμίαν ἐπίγειον δύναμιν, καὶ εἶναι ἀδρυσμα πολλῶν ὁμοῦ ἀνθρώπων, πλέον ἀξιοσέβαστον ἀναμφιβόλως, παρὰ ὁποιονδήποτε ἄτομον. Ὁ κυριάρχης παριστάνει ὀλόκληρον τὸ ἔθνος του, καὶ ἐνδύει εἰς τὸ πρόσωπόν του ὅλην τὴν ἀξιοπρέπειάν του. Οὐδεὶς μερικὸς, ἅς ᾔῃναι καὶ ἐλεύθερος καὶ ἀνεξάρτητος, δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν κυριάρχην· τοῦτο ἤθελεν εἰσελθεῖν ἀπαράλλακτον ὡσὰν νὰ ζητῆ τις νὰ ἐξισωθῇ μὲ πολλοὺς τῶν ὁμοίων του. Τὰ ἔθνη ἄρα καὶ οἱ κυριάρχαι ἐνέχονται καὶ ἔχουσιν ἐνταυτῷ τὸ δικαίωμα νὰ διασώζωσι τὴν ἀξίαν των καὶ νὰ κάρνωσι νὰ εὐνέωσιν, ὡς ἀναγκαίαν πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν των.

§. 36. Περὶ ἰσότητος.

Ἐσημειώσαμεν εἰς τὸν §. 18 τῶν προηγουμένων, ὅτι ἡ φύσις ἐσύνησε τελείαν ἰσότητα δικαιομάτων μεταξὺ τῶν ἀνεξαρτήτων ἔθνων. Κάνεν ἐξ αὐτῶν δὲν δύναται ἄρα νὰ ἀπαιτήσῃ προνόμια, ἀλλ' ὅ, τι ἡ ἰδιότης ἔθνους ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου δίδει εἰς τὸ ἓν, τὸ δίδει καὶ εἰς τὸ ἄλλο,

§. 37. Περὶ πρωτείων.

Καὶ ἐπειδὴ τὰ πρωτεῖα εἶναι ἐν τῶν πολλῶν προνομίων, οὐδεὶς κυριάρχης δύναται νὰ τὰ ἀντιπονηθῇ δικαιοματικῶς. Διὰ τοῦτον λόγον τὰ ἄλλα ἔθνη, τὰ ὅποια δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ αὐτὸν, νὰ τῷ παραχωρήσωσι τίποτε χωρὶς τὴν θέλησίν των; Μολοντοῦτο, ἐπειδὴ μία δυνατὴ καὶ ἐκτεταμένη πολιτεία εἶναι πλέον ἀξιοσέβαστος εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κοινωνίαν ἀπὸ τῶν μικρῶν πολιτειῶν, εἶναι εὐλογον αἱ τελευταῖαι νὰ παραχωρῶσιν εἰς τὴν ἄλλην τὰ πρωτεῖα, εἰς τὰς περιστάσεις, εἰς ἃς πρέπει νὰ παραχω-

ρῶνται, ὡς εἰς μίαν συνέλευσιν, καθότι ἡ τιμὴ αὕτη δὲν ἐξαλείφει τὴν ἰσότητά, ἀλλὰ μόνον προσδιορίζει τὴν πρώτην ἔδραν μετὰ τῶν ὁμοίων. Τὰ ἄλλα ἔθνη θέλουσι φυσικὰ ἀποδώσει ταύτην τὴν ἔδραν εἰς τὸν δυνατώτερον, καὶ ἠθέλην εἶναι ἐξίσου μάταιον καὶ καταγέλασον διὰ τὸν ἀδύνατον νὰ ἰσχυρογνωσῇ. Ἡ ἀρχαϊότης τῶν πολιτειῶν κρατηρεῖται καὶ αὕτη εἰς τιμομοίαις περιστάσεις καθότι, ὁ νεωστὶ ἐλθὼν, δὲν δύναται νὰ ὑσερήσῃ πᾶν σικαιὸν ἀπὸ τὰς τιμὰς, αἱ ὅποια τῷ ἐδίδοντο, ἀλλὰ τῷ ἀναγκαιοῦσι λόγοι ἰσχυρότατοι διὰ νὰ λάβῃ τὴν προτίμησιν.

§ 38. Τὸ σχῆμα τῆς κυβερνήσεως εἶναι ἀδιάφορον.

Τὸ σχῆμα τῆς κυβερνήσεως εἶναι φυσικὰ ἀδιάφορον ὡς πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Ἡ ἀξιοπρέπεια ἐνυπάρχει εἰς τὸ σῶμα τῆς πολιτείας, καὶ ἀπὸ αὐτὸ μεταδίδεται εἰς τὸν κυριάρχην, ὡς παριστάμενον τὸ ἔθνος του. Ἡμπορεῖ ἡ πολιτεία νὰ ἔχῃ περισσότερην ἀξίαν, διότι κυβερνᾶται ἀπὸ ἓνα ἢ ἀπὸ πολλούς; Τὴν σήμερον οἱ βασιλεῖς ζητοῦσι νὰ ἦναι βαθμοῦ ἀνωτέρου ἀπὸ τὰς δημοκρατίας· ἀλλ' ἡ ἀξίωσις αὕτη δὲν ἐπιστηρίζεται, εἰμὴ εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῶν δυνάμεων των. Τὸ πάλαι ἡ δημοκρατία τῶν Ρωμαίων ἐθεώρει ἄλλους τοὺς βασιλεῖς ὡς πολλὰ ὑπεδεσέρπυς της. Οἱ μονάρχαι τῆς Ἑυρώπης μὴν εὐρίσκοντες ἔμπροσθέν των, εἰ μὴ δημοκρατίας ἀδυνάτους, δὲν κατεδέχθησαν νὰ ταῖς παραχωρήσωσι τὰ δικαιώματα τῆς ἰσότητος. Αἱ δημοκρατικαὶ πολιτεῖαι τῆς Βενετίας καὶ τῶν Ἡνωμένων - Ἐπαρχιῶν ἠξιώθησαν τὰς βασιλικὰς τιμὰς οἱ πρέσβεις των ὅμως παραχωροῦσι τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν βασιλείων.

§ 39. Ὅφειλε πάσα πολιτεία νὰ φυλάττῃ τὸν βαθμὸν της, καὶ ὅταν ἀλλάξῃ τὸ σχῆμα τῆς κυβερνήσεως.

Ἐξ ὧν ἤδη εἶπομεν ἔπεται, ὅτι εἰάν μεταβληθῇ τὸ σχῆμα τῆς κυβερνήσεως τινος ἔθνους, αὐτὸ ἀκολουθεῖ πάντοτε νὰ φυλάττῃ τὸν πρῶτον του βαθμὸν. Ὄταν ἡ Ἀγγλία κατέβαλε τοὺς βασιλεῖς της, δὲν ὑπέφερον ὁ Κρόμουελ νὰ ἐλαττωθῶσι κατ' οὐδὲν αἰτίαι, αἱ ὅποια ἀπεδίδοντο πρότερον εἰς τὸ διάδημα, ἢ εἰς τὸ ἔθνος· ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ ἀσφαλίσῃ παντοῦ εἰς τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας τὸν βαθμὸν, τὸν ὁποῖον εἶχον πάντοτε.

§. 40. Πρέπει να εὐλαβῶνται κατὰ τοῦτο τὰς συνθήκας καὶ τὰ ἔθιμα.

Ἐὰν αἱ συνθῆκαι, ἢ τὰ ἔθιμα, ἐπισηριζόμενα εἰς τὴν σιωπηρὰν συγκατάθεσιν, προσδιορίζωσι τοὺς βαθμοὺς, πρέπει αὐτοὶ νὰ φυλάττωνται ἀπαραβίαστοι. Εἶναι ὕβρις τὸ νὰ θέλη τις νὰ διαφολογεικῆσῃ εἰς τινὰ ἡγεμόνα τὸν βαθμὸν, τὸν ὁποῖον ἀπέκτησε τοιοῦτοτρόπως.

§. 41. Περὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῶν τιμῶν τῶν παρὰ τοῦ ἔθνους ἀποδιδόμενων εἰς τὸν ὀδηγόν του.

Ἐπειδὴ τὸ ἔθνος δύναται νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν ὀδηγόν του ὅσῃν ἐξουσίαν καὶ ὅσα δικαιώματα κρίνει εὐλογον, ἔχει τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν καὶ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα, τοὺς τίτλους καὶ τὰς ἄλλας τιμὰς τὰ ὁποῖα θέλει νὰ τῷ ἀποδώσῃ. Συμφέρει ὅμως εἰς τὴν ὑπόληψίν του νὰ μὴν ἀπομακρυνθῇ παρὰ πολὺ κατὰ τοῦτο ἀπὸ τὰ ἔθιμα τὰ παραδεδεγμένα ἐν γένει μεταξὺ τῶν φωτισμένων ἔθνῶν. Σημειωτέον προσέτι ὅτι ἡ φρόνησις ὀφείλει νὰ τὸ ὀδηγῇ εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ νὰ τὸ παρικινήσῃ νὰ προσδιορίξῃ τιμὰς καὶ τίτλους ἀναλόγως μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἀρχηγοῦ του, καὶ μὲ τὴν ὁποῖαν τὸν ἐνέδυσεν ἐξουσίαν. Εἶναι ἀληθές ὅτι οἱ τίτλοι καὶ αἱ τιμαὶ εἶναι σχεδὸν ἀσήμαντοι, καὶ ὅταν δὲν προσαρμόζονται καταλλήλως δὲν εἶναι, εἰ μὴ μάταια ὀνόματα καὶ περιποιητικαὶ ἐκφράσεις χωρὶς ὄφελος· ποῖος ὅμως ἀγνοεῖ πόσον ἐπενεργοῦσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων; Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι σπουδαιότερον παρ' ὅ, τι ἡμπορεῖ τις νὰ φαντασθῇ κατὰ πρῶτον. Ὄφείλει νὰ προσέχῃ τὸ ἔθνος νὰ μὴ ταπεινόνετα ἔμπροσθεν τῶν ἄλλων λαῶν, καὶ νὰ μὴν ἐκφαυλίσῃ τὸν ὀδηγόν του μὲ παρὰ πολὺ ταπεινὸν τίτλον· ὀφείλει ἔτι μᾶλλον νὰ προσέχῃ νὰ μὴ γεμίσῃ τὸν νοῦν του μὲ μάταιον ὄνομα, μὲ τιμὰς ἀμέτρους, ὥστε νὰ τῷ ἐμπνεύσῃ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ οἰκαιοποιηθῇ ἐπ' αὐτοῦ ἐξουσίαν ἀνταποκρινομένην μὲ τὸν τίτλον του, ἢ νὰ ἀποκτήσῃ διὰ παρανόμων κατακτήσεων δύναμιν ἀνάλογον μὲ αὐτόν. Ἀφ' ἐτέρου μέρους πάλιν ὁ ὑψηλὸς τίτλος δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν ἀρχηγόν νὰ ἐπισηρίξῃ μὲ περισσοτέραν σαθερότητα τὴν ἀξίαν τοῦ ἔθνους. Ἡ φρόνησις ὀδηγεῖται ἀπὸ τὰς περιστάσεις, καὶ ὑπαγορεύει εἰς κάθε τι τὰ ἀνήκοντα μέτρα.

§. 42. Ἄν δύναται ὁ κυριάρχης νὰ οἰκειοποιηθῆ ὁποῖον τίτλον καὶ ὑποίας τιμὰς θελήσει.

Ἐὰν ὁ ὀδηγὸς τῆς πολιτείας ᾗναι κυριάρχης, ἔχει εἰς τὰς χεῖρας του τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, καὶ ἐπομένως ἠμπορεῖ ὁ ἴδιος νὰ ἀποφασίσῃ τὸν τίτλον καὶ τὰς τιμὰς του, ἐκτὸς μόνον ἂν ὁ θεμελιώδης νόμος τὰ ἐπροσδιώρισεν, ἢ ἂν ἡ ἐξουσία του ᾗναι τοιουτοτρόπως περιορισμένη, ὥστε νὰ μὴ συμβιβάζεται μετὰ τοὺς τίτλους, τοὺς ὁποίους ζητεῖ νὰ οἰκειοποιηθῆ. Οἱ ὑπήκοοί του ὀφείλουσι νὰ τῷ ὑπακούωσι κατὰ τοῦτο, ὡς καὶ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας διατάττει δυνάμει τῆς νομίμου ἐξουσίας του. Οὕτως ὁ Κτσάρρος Πέτρος ὁ Α' ἐπισημειώμενος εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς ἐπικρατείας του, ἐθέσπισεν αὐτὸς δι' ἑαυτὸν τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος.

§. 43. Περὶ τοῦ δικαιώματος τῶν ἄλλων ἔθνων ὡς πρὸς τοῦτο.

Τὰ ξένα ὅμως ἔθνη δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν θέλησιν τοῦ κυριάρχου, ὅστις λαμβάνει νέον τίτλον, ἢ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποδίδει εἰς τὸν ὀδηγὸν του ὃ, τι ὄνομα θέλει.

§. 44. Περὶ τοῦ καθήκοντός των.

Ἄν ὅμως ὁ τίτλος οὗτος ᾗναι σύμφωνος μετὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ μετὰ τὰς παραδεδεγμένας ἐννοίας, τὰ καθήκοντα τῆς μεταξὺ τῶν ἔθνων φυσικῆς κοινωνίας ὑποχρεοῦσι τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τὸν κυριάρχην, ἢ ὁποιονδήποτε ὀδηγὸν μιᾶς πολιτείας, τὸν ἴδιον τίτλον, τὸν ὁποῖον τῷ δίδει ὁ λαὸς του. Ἄν ἐξεναντίας ἀντιβαίνῃ ὁ τίτλος οὗτος εἰς τὰ ἔθιμα, ἂν σημαίνῃ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὸν ἀντικοιεῖται, δύνανται οἱ ξένοι νὰ τῷ τὸν ἀποποιηθῶσι, χωρὶς νὰ ἔχη δικαίωμα νὰ παραπονεθῆ. Ὁ τίτλος τῆς μεγαλειότητος ἀφιέρωσθαι ἀπὸ τὴν συνήθειαν εἰς τοὺς μονάρχας, οἱ ὁποῖοι ἐξουσιάζουσι μεγάλα ἔθνη. Πολὺν καιρὸν οἱ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας ἠθέλησαν νὰ τὸν φυλάξωσι δι' ἑαυτοὺς, ὡς ἀνήκοντα μόνον καὶ μόνον εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν διάδημα· ἀλλ' οἱ βασιλεῖς διῆσχυρίσθησαν μετὰ δίκαιον λόγον, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς γῆς ὑψηλότερόν τι ἢ πλεονάζουσα ἀξίαν ἀπὸ τὴν ἀξίαν των, καὶ ἐπομένως ἀπεποιοῦντο νὰ ἀποδώσωσι τὸν τίτλον τῆς μεγαλειότητος εἰς ὅποιον δὲν τὸν ἀπέδιδεν

εἰς αὐτοὺς καὶ σήμερον ἀκόρη ὁ τίτλος τῆς μεγαλειότητος εἶναι, ἐξαιρουμένων τινῶν περιπτώσεων, τιμὴ ἰδιάζουσα τῶν βασιλείων.

§. 45. Πῶς δύναται τις νὰ ἀσφαλίσῃ τοὺς τίτλους καὶ τὰς τιμὰς.

Ὁ κυριάρχης, ὅστις θέλει νὰ λαμβάνῃ εὐσαθῶς τίτλους τιμὰς καὶ τιμὰς ἐκ μέρους τῶν ἄλλων δυνάμεων, ὀφείλει νὰ τοὺς ἀσφαλίσῃ διὰ συνθηκῶν. Καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ὑπεχρεώθησαν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἐνέχονται πλέον νὰ ἀκολουθήσωσι τὰς συμφωνίας, τὰς ὁποίας δὲν δύνανται νὰ παραβιάσωσι χωρὶς ὕβριν τοῦ κυριάρχου, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔγεινεν ἡ συνθήκη. Οἱ Πάπαι διῆσαν ἄλλοτε, ὅτι εἰς μόνην τὴν τιμὰν ἀνήκει νὰ δημιουργῇ νέα διαδήματα· αὐτοὶ ἐτόλμησαν νὰ περιμείνωσι τὸ ὑψηλὸν τοῦτο προνόμιον ἀπὸ τὴν δεισιδαιμονίαν τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν λαῶν, ἀλλὰ διελύθη εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν φώτων. Οἱ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας, οἱ ὁποῖοι ἠξιώθησαν τὸ ἴδιον προνόμιον, εἶχον καὶ τὸ παλαιὸν εἰς τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἢ θελαν ἔχει καὶ τὸ αὐτὸ δικαίωμα.

§. 46. Πρέπει νὰ πράττωσι συμφώνως μὲ τὴν γενικὴν συνθήκην.

Εἰς ἔλλειψιν συνθηκῶν πρέπει νὰ πράττωσιν ὡς πρὸς τοὺς τίτλους, καὶ ἐν γένει ὡς πρὸς ὅλας τὰς ἄλλας τιμὰς, συμφώνως μὲ τὰς γενικῶς παραδεδομένας συνηθείας. Ἐὰν δέ τις ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ αὐτὰς, χωρὶς αἰτίας ἰδιαιτέρας, δι' ὁποιονδήποτε ἔθνος ἢ κυριάρχην, δεικνύει ἢ περιφρόνησιν ἢ κακὴν διάθεσιν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπίσης ἐναντίον εἰς τὴν ὑγιᾶ πολιτικῇ, καὶ εἰς τὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα τῶν ἔθνων.

§. 47. Περὶ τῶν περιποιήσεων (égards), τὰς ὁποίας χρῆσονται πρὸς ἀλλήλους αἱ κυριάρχαι.

Ὁ πλέον μέγας μονάρχης ὀφείλει νὰ σέβεται τὸν ὑψηλὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον φέρει ἕκαστος κυριάρχης. Ἡ ἀνεξαρτησία, ἡ ἰσότης τῶν ἔθνων, τὰ ἀμειβαῖα καθήκοντα τῆς ἀνθρωπότητος ὅλα τὸν ὑποχρεοῦσι νὰ δεικνύη ὡς καὶ εἰς τὸν ὁδηγὸν τοῦ μικροτάτου λαοῦ, τὰς περιποιήσεις ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦνται ἀπὸ τὸν βαθμόν. Ἡ πλέον ἀδύνατος πολιτεία συντίθεται ἀπὸ ἀνθρώπους, ὡς καὶ ἡ πλέον δυνατὴ· τὰ δὲ καθήκοντά μας εἶναι τὶ

αὐτὰ πρὸς ὅσους δὲν ἐξάρτωνται ἀπὸ ἡμῶν. Τὰ παράγγελμα ὅμως τοῦτο τοῦ φυσικοῦ νόμου δὲν ἀπαιτεῖ περισσοτέρας περιποιήσεις, ἀφ' ὧν εἶναι οὐσιασδῶς ἀναγκαῖαι ὡς πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ τῆς αὐτονομίας τῶν ἔθνων. Ὡς τάσων ἐπειδὴ οἱ μεγάλοι μονάρχαι εἶναι, ὡς προείπομεν, πρόσωπα σημαντικώτατα τῆς ἀνθρωπίνης κοινῶνίας, εἶναι πρέπον, ὅποτε δὲν προσβάλλεται ἡ ἰσότης τῶν δικαιωμάτων τῶν ἔθνων, νὰ τῷ ἀποδίδωσι τιμῆς, οἷας οἱ μικροὶ ἡγεμόνες δὲν δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσιν· οἱ τελευταῖοι μάλιστα δὲν ἠμποροῦσι νὰ ἀρνηθῶσιν εἰς τοὺς μεγάλους μονάρχαις ὅλα τὰ δείγματα τῆς ὑπολήψεως καὶ τιμῆς, ἐξ ὧν δὲν ἐγγίξεται ἡ ἀνεξαρτησία καὶ κυριαρχία των.

§. 48. Πῶς ὀφείλει ὁ κυριάρχης νὰ διατηρῇ τὴν ἀξίαν του.
 Ἐκαστὸν ἔθνος, ἕκαστος κυριάρχης, ὀφείλει νὰ διατηρῇ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀπαιτῶν νὰ τῷ ἀποδίδωνται αἱ ἐφειλόμεναι τιμαὶ, καὶ πρὸ πάντων μὴν ὑποφέρων νὰ τὰς προσβάλλῃ τις τὸ παραμικρὸν. Ἐὰν λοιπὸν ἡ συνήθεια τῷ ἀπονέμη τιμῆς τινας καὶ τίτλους ὀριζόμενους, αὐτὸς δύναται νὰ τοὺς ἀπαιτήσῃ, καὶ ὀφείλει μάλιστα νὰ τὸ κάμῃ εἰς ὅσας περιστάσεις ἐγγίξεται ἡ δόξα του. Πρέπει ὅμως νὰ γίνεταί διαζολὴ μεταξὺ τῆς ἀμελείας καὶ τῆς παραβλήψεως ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ὄφειλε νὰ γένη κατὰ τὴν γενικὴν συνήθειαν, καὶ τῶν δετικῶν πράξεων τῶν προσβαλλουσῶν τὸ σέβας καὶ τὴν ὑπόληψιν, δηλαδὴ τῶν ὑβρεων. Ἡμπορεῖ ὁ κυριάρχης νὰ προσκλαυθῇ διὰ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἂν δὲν λάβῃ ἱκανοποίησιν, νὰ τὴν ἀρνήσῃ ὡς δεῖγμα κακῆς διαθέσεως· ὅσον δὲ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν ὡς ὑβρεως, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ζητήσῃ διὰ τῶν ὀπλων. Ἐπεὶ ὁ Α. εἰς τὴν κατὰ τῆς Σουηκίας διακήρυξίν του ἐπροσκλαυθῆναι δὲν τὸν ἐχαιρέτησαν μὲ κανονοβολισμὸν, εἰς τὴν ἀπὸ τῆν ἔργων διάβασίν του ἠμποροῦσε νὰ τῷ φαίνεται παράδοξον ὅτι ἐν τῷ ἀπέδωκαν ταύτην τὴν τιμὴν, καὶ νὰ προσκλαυθῇ· ἀλλὰ νὰ τὴν κάμῃ αἰτίαν πολέμου, ἠθελε δείξει ὅτι ὀλίγον τὸν ἔμελλε περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος.